

"SALDA GÖLÜ ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ" DEĞERLENDİRME RAPORU

A. GİRİŞ:

Burdur İli sınırları içinde bulunan Salda Gölü ve civarı, Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB) olarak ilan edilmiş olup, kendine özgü ekolojisi ile korunması gereken bir statüye alınmıştır. Yasal statüyü takiben, "Biyolojik Çeşitlilik Araştırma Projesi" sonuçlarına dayanılarak, "Çevre Düzeni Planları" ve Bölgenin "Yönetim Planı" altlık teşkil edecek bilimsel tespitlerin ortaya konulması, sürdürülebilir nitelikte bir yönetim planının oluşturulması beklenmektedir.

Diğer taraftan, yerel faaliyetlerin sınırlandırıldığı ve yerel anketlere dayalı turizm faaliyet türlerini uygulamaya koymak üzere Bakanlıkça projeler geliştirilmekte, sahadaki inşai uygulamaların, Bakanlıkça ifade edilen sürdürülebilir niteliklerle örtüşmediği görülmektedir.

Halihazırda sahadaki hatalı uygulamaların durdurulduğu, ekolojik ilkelerin esas alınacağı proje uygulamaları doğrultusunda sürece devam edilmesi beklenmektedir. Yaz aylarında özellikle hafta sonraları ziyaretçi yoğunluğunun yaşandığı göl kıyısı ve çevresindeki mesire alanları, salgın nedeniyle ziyarete kapatılmıştır.

Bu rapor, Salda Gölü ve civarının Mevzuat Durumunu, Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB) niteliklerini ve Göl Alanında Planlanan Altyapıları değerlendirmekte, süreçten elde edilen sonuçları vermektedir.

A.1. Mevzuat Durumu

Özel çevre koruma bölgeleri, ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi haiz, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynak değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekli olan ve Cumhurbaşkanlığı Kararı ile ilan edilen kara, su ve deniz alanlarıdır. Bu alanların özel çevre koruma bölgesi olarak ilan edilmesi, biyolojik çeşitliliğin muhafazası, nesli tehdit ve tehlike altında olan türler ve nadir ekosistemlerin korunması ile birlikte taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler bakımından da önem arz etmektedir.

Anıt ağaçlar hariç, tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tescil kararları Resmi Gazete'de yayımlanmakta ve Bakanlığın internet sayfasında bir ay süre ile duyurulmaktadır. Doğal sit alanı ve tabiat varlıklarının tespit ve tescili, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Ancak yapı yasağı var ise Bakanlar Kurulu Kararı ile tescil edilmektedir.

Salda Gölü'nün 1989 yılında birinci derece SİT alanı ilan edilmiş olup, 1992 yılında bazı yerler ikinci derece sit alanına dönüştürülmüştür. Salda Gölü, 2006 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile "turizm merkezi" ilan edilmiştir. 2011 yılında 12 hektarlık bir alan, tabiat parkı ilan edilmiş olup, bu alanda cami, kilise, alışveriş dükkanları, kamp alanları yapılabilmektedir.

Burdur İli sınırları içinde bulunan Salda Gölü ve civarı, kara ve gölalanı birlikte değerlendirildiğinde; doğal yapısı, zengin flora-faunası, sosyo-kültürel dokusu ile birlikte sahip

olduğu varlıkların bütüncül bir anlayışla değerlendirilerek korunması ve ekosistemle uyumlu sürdürülebilir kullanımlarının hedeflenmesi zorunludur. Bu bağlamda 15 Mart 2019 Cuma 30715 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 824 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB) olarak ilan edilmiştir. ÖÇK Bölgesi olarak tespit ve ilan edildikten sonra gölün “turizm merkezi” statüsü kaldırılmış; 2019 Ekim döneminden sonra Belediyenin plaj işletme izni kaldırılmıştır. Bu alan, Yeşilova ve göl çevresindeki Kayadibi, Işıklar, Doğanbaba, Salda, Niyazlar, Düden mahallelerini içine almaktadır. 44 kilometrekare alana sahip olan Salda Gölü ve çevresinin "Özel Çevre Koruma Bölgesi" ilan edilmesiyle, yaklaşık 295 kilometrelik alanın koruma altına alınması öngörülmüştür.

Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi'nde bu Kararın yayımı tarihinden önce onaylı planlarına veya mevzuata uygun olarak ruhsatı alınmış ve inşaatı su basman seviyesinde tamamlanmış yapıların inşaatına herhangi bir kısıtlama getirilmemiştir.

A.2. Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB):

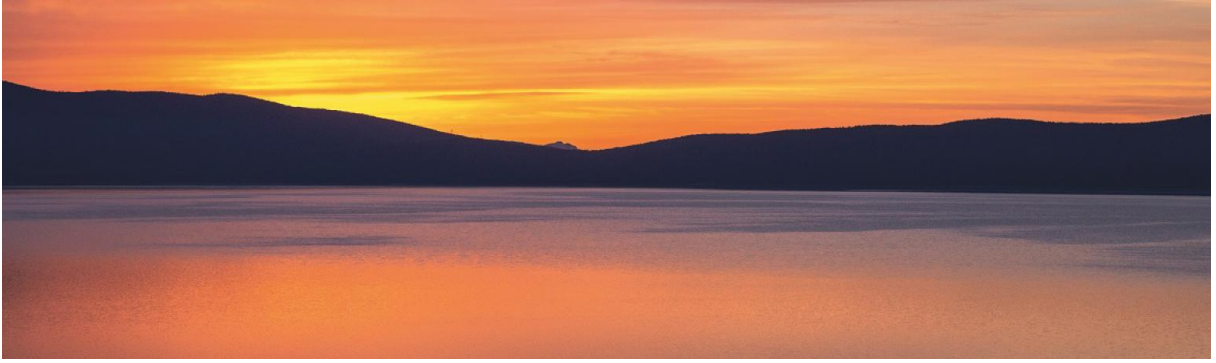
Salda Gölü, ormanlarla, kayalık arazilerle ve küçük alüvyal ovalarla kaplı hafif tuzlu karstik bir göldür. Salda Gölü, Göller Bölgesi'nde yer alıp, 6 bin 800 metre eninde, 9 bin 86 metre uzunluğunda tektonik bir çukurun üzerinde ve dışa akışı olmayan kapalı alt-havzadır. Türkiye'nin en derin 2. gölü olan Salda Gölü Alt Havzası, 44,354 göl alanıyla birlikte toplam 218 Km2 yüzölçümüne sahiptir. Salda Gölü'nün deniz seviyesinden yüksekliği 1140 metre olup, yaz ve kış aylarında turizm hareketliğinin yoğun olduğu Antalya-Denizli Pamukkale tur güzergâhında bulunmaktadır. Ormanlık tepelerle ve ovalarla çevrili tektonik bir göl olan Salda Gölü'nün derinliği, bazı yerlerde 185 metreyi bulmaktadır.

Salda Gölü, mineral maddelerle alglerin ve planktonların biyo-mineralizasyonu sonucu oluşan beyaz görünümlü canlı yapılar olan ve 'hidromanyezit' adı verilen beyaz kristal (biyomineral) yatağıdır. Salda Gölü, dünya üzerinde Mars yüzeyine benzer özellikler gösteren diğeri Kanada'da olan iki noktadan biridir. Gölün, Mars'a benzer kayaç yapısı, kızıl gezegende yaşamın izlerini çözmek için önemli ipuçlarını barındırdığı belirtilmektedir. Beyaz kumsalı ve suyunun berraklığıyla Maldiv Adaları'na benzetilen Burdur'daki Salda Gölü, "Türkiye'nin Maldivleri" (Saldivler) diye anılan, her yıl yerli ve yabancı turistlerin tercih ettiği bir bölgedir (Resim 1a, 1b, 1c).

Resim 1a: Salda Gölü Manzarası - 1

Dünya üzerinde yaklaşık 3,5 milyar yıl önce ortaya çıkan Stramatolit denen ve sığ sularda yaşayan bu deniz yosunları yaklaşık 2 milyar yıl boyunca dünyaya oksijen pompaladılar ve Salda Gölü'nün kıyılarında bu görevlerini yapmaya devam ediyorlar. Dünyada sadece birkaç yerde bulunan (Van Gölü kıyıları) bu yosunlar, Salda Gölü'nün bir jeolojik miras unsuru olarak kabul edilmesi için yeterlidir. Gölü çevreleyen kayalardan çözünerek Salda Gölü'nde yeniden kristallenen hidromanyezit oluşumları ise, gölün bir başka özel jeolojik oluşumu. Dünyada sadece birkaç noktada bulunan ve dünya canlı tarihinde çok önemli bir yere sahip olan Stramatolitler ile göle beyaz rengini veren hidromanyezitler bu gölü dünya çapında çok özel bir konuma getiriyor (Doç. Dr. Yıldırım Güngör, <https://www.turizmgunlugu.com/2019/08/30>).

Resim 1b: Salda Gölü Manzarası - 2

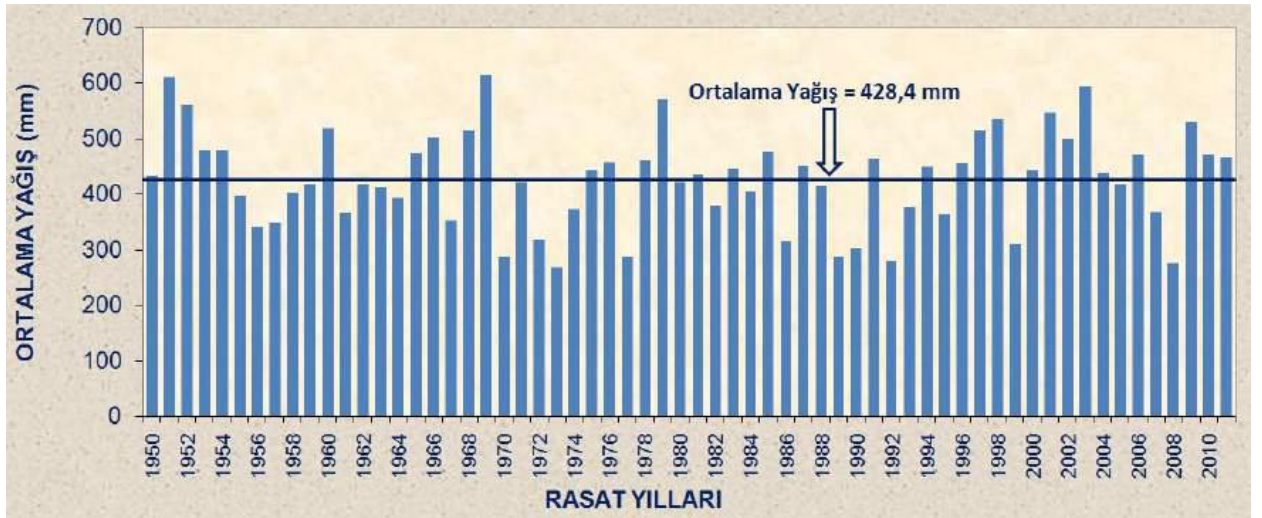
Salda Gölü'nde oluşan **hidro-manyezit** ve giderek yoğunlaşması ile oluşan **huntit mineralleri**, sanayide alev geciktirici ve ısı yalıtım malzemesi olarak kullanılmaktadır. Göl ve çevresini kapsayan maden ruhsatlarının, bu minerallerin işletilmesi amacıyla yönelik olduğu öngörülürse; maden şirketlerinin faaliyete geçmesi halinde gölün doğal ortamının zarar göreceği açıktır.

Resim 1c: Salda Gölü ÖÇK Bölgesi

1968 yılında gerçekleştirilen ölçümde su üst kotu 1140 ilen 2011 yılında gerçekleştirilen ölçümde su üst kotu 1136 metre olarak ölçülmüştür. (Doğan Kantarcı, <https://www.youtube.com/watch?v=dhwxCBqXfVU>)

İlk ölçümün gerçekleştirildiği dönemde bölgede uzun yıllar ortalamasında bir yağış periyodu yaşanırken, bölge 1995 yılından itibaren ne zaman biteceği belli olmayan bir kurak döneme girmiştir. Bu dönemde gerçekleştirilen ölçümlerde su seviyesinin 4 metre kadar düştüğü gözlenmiştir (Şekil 1a, 1b). Burdur Gölü'nün Sorunları, Çözümleri, Yönetimi ve Ekonomik Potansiyeli, BAKA, Proje No: TR61-11-DFD-46, 2012, Sayfa 16'da verilen grafik referans verilerek dikkate alınabilir. Salda gölüne Maldivler özelliğini kazandıran sahil, bu dört metrelik çekilme sonucu gözlenen hidromanyezitlerdir.

Şekil 1a. Ortalama Yağış Grafiği (Burdur DMİ).

Şekil 1b. Ortalama Yağıştan Hesaplanan Eklenik Sapma Grafiği (Burdur DMİ).

Salda Gölü'nde 61 familyaya ait 301 sucul ve karasal bitki türü olduğu belirlenmiştir. Salda Gölü ve çevresindeki farklı sulak alanlar ve Burdur İli göller bölgesi içerisinde yer alması habitatlar ve iklim koşulları farklı ekolojik istekleri olan birçok hayvan türünün alanda üremesine ve

beslenmesine imkan sağlamaktadır. Bölgeyi göçmen kuşların birçoğu konaklama alanı olarak kullanmaktadır. Bunun nedeni bölgenin beslenme ve konaklamaya uygun ortam oluşturmasıdır.

Salda Gölü, özellikle sonbahar ve kış dönemlerinde su kuşları için önemli bir duraklama ve yaşam alanı vazifesi görmektedir. 38 farklı su kuşunun çeşitli dönemlerde alanda bulunmaktadır. Bu türlerden en sık görülen türler sakarmeke, elmabaş patka ve yeşilbaş, bahri ve kara boyunlu batağan, tepeli patka ve macar ördeği gibi dalıcı ördeklerdir. Bunun yanısıra göç esnasında bölgeyi kısa süreli konaklama ve beslenme alanı olarak kullanan bir su kuşu olan Pelikanlar ise bölgede 2014 ve 2015 yıllarında gözlemlenmiş ve kayıt altına alınmıştır.

A.3. Salda Gölü Alanında Planlanan Altyapılar:

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca açıklanan ve Salda Gölünde yapılması planlanan "Millet Bahçesi ve Millet Bahçesine Ait Donatılar İle Alt Yapı ve Çevre Düzenlemesi" işinin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 19'uncu maddesine (açık ihale usulüne) göre ihalesi Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından 31 Temmuz 2019 tarihinde yapılmış olup, işin yapım süresi, yer tesliminden itibaren 360 takvim günü olarak belirlenmiştir (Resim 2). İşin kapsamı; 140.496,07 m² Alanda Millet Bahçesi Genel Altyapı İşleri ve Rekreasyon Alanları İle Millet Bahçesine Ait Sosyal Donatılarının yapılmasıdır. Mahallinde inşaat çalışmalarının başlatıldığı tespit edilmiş olup, Millet Bahçesi Projesi çerçevesinde yaklaşık 450'ye yakın bir otopark alanı, geliş ve gidiş yollarını daha iyi yapmak suretiyle, bungalov evler ve kafeteryalar, yürüyüş yolları, söz konusu proje içinde yapılması planlanmaktadır.

Bakanlıkça Hazırlanan kıyı planları ve bu planlarla uyumlu projelendirme çalışmaları ile sahil şeridinin ilk bölümünde park kullanımları, ikinci bölümünde rekreatif ve günübirlik faaliyetler planlanmıştır. Salda Gölü etrafında yapılacak uygulamalarda doğal dokuya zarar verilmemesi için kullanımlar **300-500 metre geriye çekilerek** kıyı kenar çizgisi önünde hiçbir **yapılaşma olmayacaktır**. Alanda konaklama amacıyla **bungalov olmayacaktır**.

Yapılan proje çalışmaları; koruma mevzuatlarımız çerçevesinde, gelen ziyaretçilerin asgari ihtiyaçlarının karşılanması, doğal malzeme kullanılması ve doğal çevre ile uyumlu olması, çevre kirliliğine izin verilmemesi, peyzaj değerlerine zarar verilmemesi ve mevcut silüet etkisinin bozulmaması temel kısıtlayıcılar belirlenerek yapılmıştır. Proje kapsamında açık otopark, büfe-kafe, duş-tuvalet, giyinme soyunma üniteleri, tamamı açık gölgelikler ile yine tamamı açık olacak şekilde yerel üreticilerin yöresel ürünlerinin satışının yapılacağı üniteler planlanmıştır. Sıfır atık projesi kapsamında üniteler oluşturulmuştur

Bakanlıkça Salda Gölü kıyısında ilk etapta yoğun kullanıma maruz kalan alana ilişkin planlama çalışmaları ile beraber, Yeşilova Halk Plajı ile Beyaz Adalar kısmına ilişkin proje çalışmaları yapılmıştır. Plan ve Proje kapsamında doğaya ait olma hissini verilebilmesi amacıyla yola çıkılarak, **mevcut yollar kullanılmış, zemine herhangi bir müdahalede bulunulmamış**, ziyaretçilerin günübirlik ihtiyaçlarına hizmet edecek birimler **temelsiz**, sökülür takılır, doğa ile uyumlu ahşap malzemeden seçilmiş (**gölden yaklaşık 350-400 m mesafede**), zemine olacak zararları en aza indirmek amacıyla **yerden yüksekte planlanmıştır**.

Bölgede yapılan “*Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırmalar*” sonucunda; 5898 hektar olan doğal sit alanı miktarı bu çalışmalar sonucunda daha korumacı bir yaklaşımla 8474 hektara çıkarılmıştır. Saldı Özel Çevre Koruma Bölgesinde yapılacak *Biyolojik Çeşitlilik Araştırma Proje* sonuçları; “Çevre Düzeni Planları” ve Bölgenin “Yönetim Planına” altlık teşkil edecektir.

Sivil Toplum Kuruluşları ile yapılan istişareler sonucunda hazırlanan ilk Saldı Gölü Çevre Düzenleme Projeleri revize edilerek nihai halini almıştır.

Saldı Gölü Çevre Düzenleme Projeleri:

a-Halk plajı bölümünde 4 adet 17 m²'lik büfe, 2 adet 27 m²'lik kafe, 1 adet 135 m²'lik restoran, 1 adet 63 m²'lik yönetici-sağlık ünitesi, yerel halkın yöresel ürünlerini satılacağı toplam 140 m² olan çoklu, açık ve kapalı olmak üzere 3 grup satış yapısı, giyinme – soyunma, mescid, cankurtaran birimleri projelendirilmiştir. Toplamda yaklaşık 82 bin m²'lik alana 1090 m² kullanım alanı oluşturulmaktadır.

b-Beyaz adalar bölümünde ise; 1 adet 17 m²'lik büfe, 2 adet 27 m²'lik kafe, 1 adet 63 m²'lik yönetici-sağlık ünitesi, yerel halkın yöresel ürünlerini satılacağı toplam 168 m² olan çoklu, açık ve kapalı olmak üzere 3 grup satış yapısı, giyinme – soyunma, mescid, cankurtaran birimleri projelendirilmiştir. Kırathane bulunmamaktadır. Toplamda yaklaşık 27 bin m²'lik alana 624 m² kullanım alanı oluşturulmaktadır (<https://www.saldagolu.gov.tr/>)

Resim 2: "Millet Bahçesi ve Millet Bahçesine Ait Donatılar İle Alt Yapı ve Çevre Düzenleme İş'i İhale İlanı"

Henüz Bakanlık WEB sitesinde onaylı dosyaları yer almayan projede, Göl sahilinden ilk 300 metresine kadar herhangi bir yapı olmayacağı belirtilmektedir. Ancak göl sahilinden itibaren her iki sit bölgesinde de yürüyüş yolları, oturma alanları; ikinci sit bandında ise bungalov evler, asansörler, klimalı sağlık yapıları, betonarme binalar, kafeterya, mescit, tuvalet, bazı kısımlara da kentsel dönüşüm alanlarının konulduğu Belediye başkanı tarafından ifade edilmektedir.

Millet Bahçesi Projesi; gölün en değerli yeri olan Kıyı Kenar Çizgisinden sonraki ilk 50. ve ikinci 50. metredeki Koruma Amaçlı Uygulama İmar planında Rekreatif ve Rekreasyon Alanı olarak planlanan kumsal alana yapılacak yapılar arasında; yedi adet büfe, altı adet soyunma kabini, dört adet kafe, üç mescit, iki adet millet kırathanesi, iki yönetim birimi, sekiz tuvalet, iki sağlık

birimi, bir mutfak, bulaşıkhanesi, iki adet oturma birimi, iki adet satış birimi, üç adet küçük satış birimi ve üstü kapalı oturma platformları yer almaktadır (<https://www.iklimhaber.org>).

Burdur İli Yeşilova İlçesi, Salda Gölü Millet Bahçesi ve Millet Bahçesine Ait Sosyal Donatılar İnşaatları İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi ihalesi 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 19 uncu maddesinde belirtilen "Açık İhale Usulü" ile 31.07.2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir. İhaleye 7 istekli firma teklif vermiş olup, değerlendirme sürecinin ardından kazanan firma ile sözleşme imzalanıp millet bahçesinin yapımına başlanacaktır. Resmi olmayan sonuçlara göre, yüklenici firma Enam İnşaat'ın, TOKİ'nin birkaç ay önce Trabzon'daki "Ortahisar Millet Bahçesi" ihale deneyimi bulunduğu, yaklaşık 22 milyon TL tutarında maliyetle söz konusu projeyi uygulaması beklenmektedir.

Yüklenici firmaya makineli araçların inşaat alanına kesinlikle sokulmaması talimatı verilmesine rağmen, 13.04.2020 tarihinde iş makinelerinin beyaz kumulları kazdığı, naklettiği yerel makamlar tarafından tespit edilerek suç duyurusunda bulunulmuştur (Resim 3a-3b).

Resim 3a-3b: Sahadaki İnşai Çalışmalar - Hafriyat Nakliyesi

Yüklenici firma tarafından, Sahilin korunması hakkında yeterli hassasiyetin gösterilmediği, Salda Gölü sahilinde bulunan beyaz kumu, yol yapımı için kullanmak istedikleri anlaşılmaktadır. Yüklenici firmaya ait iş makinesi ve kamyonların beyaz kuma zarar vermesinin ardından, iş makinelerinin kazdığı yaklaşık bir metrelik kot farkı yaratan çukur ve lastik izleri arazide gözlenmektedir.

Burdur Valiliğince yapılan açıklamada; "Salda Gölü çevresinde iki ayrı bölgede, gelen ziyaretçilerin gününbirlik temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak doğal malzemeler kullanılarak yapılacak olan çevre düzenlemesi kapsamında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Toplu Konut İdaresi Başkanlığımız tarafından ihalesi gerçekleştirilen çalışmayı yürüten yüklenici firmanın, yetkili idarelerin izni olmadan Beyaz Adalar Bölgesinde iş makinesi ile alanda tesviye çalışması ve taşıma yaptığının, ayrıca bu esnada gerekli özeni göstermediğinin tespit edilmesi üzerine söz konusu faaliyet durdurulmuş, yetkili idare tarafından yüklenici firma ve müşavir firma ile ilgili gerekli idari işlemler gerçekleştirilmiştir. Valiliğimiz tarafından da sorumlu firma ile ilgili idari ve adli süreç başlatılmıştır. Salda Gölü çevresinde gerçekleştirilen bütün faaliyetlerin gerekli

hassasiyet gösterilerek sürdürülmesi konusunda ilgili birimlerimiz uyarılmış olup süreç Valiliğimiz tarafından yakından takip edilmektedir.” denilmiştir (Resim 4a-4b).

Resim 4a-4b: Sahadaki İnşai Çalışmalar - Hafriyat Malzemesi

Kepçeyle kazılıp kamyonlarla sahilden alınarak 5 kilometre uzağa götürülen kumlar üzerine, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından bir inceleme başlatılmış olup, ilgililer hakkında soruşturma açılmıştır. Ayrıca, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından da zarar tespitine esas kot incelemesi yapılmıştır. Alandaki tüm faaliyetler durdurulmuş, gerekli idari tahkikat ve soruşturmalar başlatılmış, Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulmuş, Çevre Kanunu ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında cezai ve idari işlem yapılacağı ifade edilmiştir (Resim 5).

Resim 5: Sahadaki İnşai Çalışmalardan Genel Görünüm 1

TOKİ tarafından yapılan açıklamada; "Müşavir firma ve sorumlu personellerle ilgili soruşturmanın başlatıldığı, sorumlu olan personellerin görevlerinden uzaklaştırıldığı bildirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda Burdur Çevre İl Müdürlüğü ve TOKİ tarafından yüklenici firmaya (Güngör Tarım) toplamda 421.000 TL ceza kesilmiştir (Resim 6).

Resim 6: Sahadaki İnşai Çalışmalardan Genel Görünüm 2

İnşaat alanına kamera sistemi kurularak, çalışmaların TOKİ'nin WEB sitesi üzerinden 7/24 canlı yayınlanacağı bildirilmiştir. Yetkililerin devreye girmesiyle doğa katliamına son verilmiş ve verilen hasarın giderilmesi için çalışmaların başlatıldığı bilgisi alınmıştır.

Resim 7: Sahadaki İnşai Çalışmalardan Genel Görünüm 3

İş makinesi ve kamyonlar, alandaki kumsalın doğal görünümünü değiştirmiş olup, kepçeyle kazılıp kamyonlarla sahilden alınarak 5 kilometre uzağa götürülen kumlar nedeniyle 1 metrelik kot farkının olduğu gözlenmiştir (Resim 7).

Olayın ardından Yeşilova İlçe Jandarma ekipleri alanda geniş çaplı güvenlik çemberi oluşturarak, bölgeyi kontrol altına almıştır (Resim 8).

Resim 8: Sahadaki İnşai Çalışmaların Denetlenmesi

TOKİ'den yapılan açıklamada, “Salda Gölü ile ilgili olarak sosyal medya platformu Twitter üzerinden paylaşımlar yapılmaktadır. Paylaşımında yer alan görüntüler yüklenici firmanın şantiye alanı ve otopark bölümünde arazi düzenleme görüntüleri olup, koruma amaçlı oluşturulan yaklaşım mesafesinin dışında küçük bir alandır” denilmiştir.

Resim 9: Sahadaki İnşai Çalışmaların Revize Edilmesi

(‘Endemik’) kumulların önceki yerine taşınmasında, asgari makine kullanımı öngörülmüş olup, nakliye işlemi devam etmektedir (Resim 9).

B. DEĞERLENDİRME

"Kesin korunacak hassas alanlar"da; insan faaliyetleri sonucu bozulma veya tahrip olma riski yüksek olan, bitki örtüsü, topografya ve silüetin korunması gerekmektedir. "Nitelikli doğal koruma alanları"nda ise madencilik faaliyeti yapılamayacak, taş, toprak, kum alınamayacaktır. "Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanları"nda, doğal peyzaj ve silüet dikkate alınarak kum, çakıl, taş, maden gibi malzemeler alınabilecektir.

Salda Gölü'nden 150-200 metreye kadar bir geçiş alanı söz konusudur. Yeşilova Halk Plajı ile Beyaz Adalar kısmında Karayolu ve yaklaşık 100 metrelik bir kıyı bandında ise geleneksel turizm veya rekreasyonel faaliyetler yapılmaktadır. Salda Gölü alanının, farklı sınıflara konu nitelikleri olup, koruma kategorisinin, özel koruma alanı projesi ile belirlenmesi gerekmektedir. Salda Gölü; beyaz kumlarının çevrelediği çemberine kadar "kesin korunacak hassas alan" niteliğindedir. Doğal örtüyü koruma (doğal peyzaj ve silüet nedeniyle taş, toprak, kum alınmaması) bakımından "nitelikli doğal koruma alanı"dır. Bu nedenle Salda korunan alanı, sadece "sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanı" olarak sınıflandırılmaz.

Göl etrafında yapılan ve yapılmakta olan sulama göletlerinin göle gelecek suyu azaltacağı ve 185 metre derinliğe sahip gölün zaman içinde iyice küçüleceği düşünülmektedir. "Dünyanın herhangi bir yerinde olsa, yaklaşmanın bile yasak olacağı kadar önemli bilimsel, aynı zamanda da görsel değere sahip Salda gölü mutlaka korunmalıdır. Öncelikle yapılması düşünülen Millet Bahçesi göle uzak bir noktaya yapılmalıdır. Salda Gölü, Millet Bahçesi'nin bir parçası olabilir, bunun bir sakıncası yok. Ancak gölde yüzülmesine, çadır kurulmasına ve kumlar üzerinde yürünmesine izin verilmemelidir. Gölü ziyarete gelenler için yapılacak yürüme yolları bilgilendirme notları ile zenginleştirilmeli ve yürüme yollarının dışına çıkılması engellenmelidir. Salda Gölü bir dünya mirası, bir jeolojik miras. Dünyaya tam 2 milyar yıl oksijen pompalayan canlılar burada yaşamaya devam ediyor. Bize düşen tek şey dünya çapında öneme sahip olan bu gölü ve sahillerini insan tahribatından korumak olmalıdır" (Doç. Dr. Yıldırım Güngör, <https://www.turizmgunlugu.com/2019/08/30>)

"Salda Gölüme Dokunma Platformu"nun 27 Eylül 2019 tarihinde yaptığı çalıştayın sonuç raporunda; kuraklık, kirlenme ve yapılaşma, Salda Gölü'nü tehdit eden üç risk olarak ifade edilmektedir. Bu raporda, Millet Bahçesi projesine göre göl kenarına yapılacak olan tesislerin, yıllık yaklaşık 1 milyon 500 bin kişiye hizmet verecek şekilde tasarlanmış olduğu, Salda Gölü'nün kapalı bir tatlı su ekosistemi olduğu, gelen kirliliği dışarı akıtmayıp, içinde biriktirdiği dikkate alınarak; göl suyunun kimyasal gübreler, evsel atıklar ve atıksu deşarjından korunması gerektiği belirtilmektedir. Raporda çözüm olarak ise sunulan öneriler:

1. Kimyasal içeren atık sular gölden uzak tutulmalıdır.
2. Göle yakın çevrede zehirli tarım ilaçları kullanılmamalıdır.
3. Salda Gölü'ne girilmemelidir.
4. Gölü besleyen akarsular önüne yapılan bütün göletlerin kapakları açılmalıdır.
5. Bu durumdan zarar görecektir çiftçinin zararları karşılanmalı, "susuz tarım" özendirilmeli ve susuz tarım yapanlara devlet tarafından destek primi verilmelidir.

6. Göl kenarına hiçbir yapı yapılmamalıdır. Ziyaretçiler için ihtiyaç duyulan yapılar, göl çevresindeki yerleşim yerlerine yapılmalıdır, olarak ifade edilmektedir.

Çalıştayda alınan kararlar arasında, TMMOB ile işbirliği içinde hukuksal sürecin başlatılması da yer almaktadır (<https://www.iklimhaber.org>).

Ülke kaynaklarının ortak kullanılması kararının, siyasi erk tabanlı kurullar tarafından verilmesi; kamuyu temsil eden diğer özerk kuruluşların görüşlerinin gereken düzeyde değerlendirilmesini önleyici niteliktedir. Mevzuat görüşlerinin alınması ve bunlara göre sivil toplum örgütlerinin özerk yaklaşımının kararlara yansıtılması; ortak akıl ile daha tarafsız ve ilkeli bir çevre korumasının sağlandığını göstermektedir. Mevzuat değişikliklerinin, ilgili paydaşlardan görüş ve öneriler alınarak değerlendirilmesi, ortak gündemin ve ülke gerçeklerine uygun çözümlerin ortaya konulması için zorunludur. Ülke gündeminin ulusal ölçekte sıkıntılar yaşadığı bir dönemde, önceliği olmayan gündemlere yer verilmesi; bu konuda söz hakkı olan paydaşların da katılımını önlemekte, aktif çalışma döneminin kapandığı ve ikinci öncelikteki tüm çalışmaların asgari 6 ay ertelendiği bir ortamda, ortak akıl odaklı bir hukuki çerçevenin oluşturulmasını da engellemektedir. Bu nedenle mevzuat değişikliklerindeki zamanlamanın, paydaşların katkı verebileceği şekilde tarihlenmesi; ülke çapında etkileri olan konuların, ortak çözümlerin üretilebileceği uygun dönemlerde ele alınması gerektiği açıktır.

Salda Gölü bir sulak alan olması nedeniyle, flora ve fauna bakımında oldukça zengin bir biyoçeşitliliği bünyesinde ihtiva etmektedir. Türkiye florasına göre endemiktir. Alan kapsamında IUCN (Uluslararası Doğa Koruma Birliği) kriterlerine göre tehlikede kategorisine dâhil türler yer almaktadır. Göl suyunun yüksek alkali değerine sahip (pH>9) suyu, güncel manyezit oluşumlarının sonucu olan bembeyaz kumsalları ve turkuaz rengi gölün önemini artırmaktadır. Salda Gölüne yılda 700 bine yakın ziyaretçinin turizm ve rekreasyonel amaçlı gelmesi, alan üzerinde bir baskı oluşturmaktadır. Ayrıca gelecek dönemlerde göl çevresi kıyıların "Millet Bahçesi" olarak yeni bir kullanıma açılacağı dikkate alındığında, hassas bir ekosisteme sahip olan göl alanı üzerindeki ziyaretçi baskısı ve kıyı yapılaşması daha da artacaktır. Turizm ve rekreasyonel faaliyetlerin göl alanındaki baskısı, başta endemik türler olmak üzere göl ve çevresindeki fauna ve flora yaşam alanını etkileyecektir. Ayrıca sahillerin jeolojik yapısı ve kum ekosistemi, insan ve özel araç yoğunluğundan etkilenecektir. Sonuç olarak, Salda Gölü'nün kitle turizmine doğru gidişinin planlama ve sürdürülebilir alan yönetimi çerçevesinde kontrol altına alınması sağlanmalı, alanın sürdürülebilirliği için ziyaretçi kontrolünün yapılması gerekmektedir ("Salda Gölü özel çevre koruma bölgesinde turizm baskısı, koruma ve sürdürülebilirlik", Türk Coğrafya Dergisi 73 (2019) 79-89).

Milli Parklar, dünyada koruma ve kullanma dengesi çerçevesinde koruma statülerinin en etkili ve yaygın şeklidir. Uluslararası Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) tarafından Milli Park şöyle tanımlanır: Bilimsel ve estetik yönden olağanüstü biyolojik (bitki örtüsü ve yaban hayatı) ekolojik, jeolojik, coğrafi ve benzeri doğal yapısı ve arkeolojik, etnografik, antropolojik, mitolojik, tarih, ve benzeri kültürel özellik ve güzelliklerden bir veya bir kaçına sahip; bilimsel, eğitsel, estetik, sportif, eğlence ve dinlenme bakımlarından ulusal ve uluslararası düzeyde öneme sahip en az 1000 hektar genişliğinde, kara ve su alanlarıdır. Salda Gölü'nün (çevresindeki yerleşimleri de kapsayacak şekilde 28 bin hektarlık alanın) milli park ilan edilmesi için 2013 yılında

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne bağlı (DKMP) Bölge Müdürlüğü tarafından alanın kaynak değerleriyle birlikte doğayı bozmadan yapılabilecek ekoturizm faaliyetlerini de içeren milli park teklifi raporu, tescil edilmesi amacıyla 16 Ağustos 2013 tarihinde Orman ve Su İşleri Bakanlığı DKMP Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir. Yasa gereği sit alanı ve milli parkların tescili Çevre ve Şehircilik Bakanlığında olup, Salda Gölü'nün milli park olarak tescilinin uygun görülmediği Mart 2015'te bildirilmiştir. "Milli park" niteliğinin reddi, ekolojik koruma ilkelerinin esnetildiği anlamına gelmemeli, ancak diğer taraftan "sürdürülebilir koruma alanlarının ilan edilmesiyle de, doğal kalması gereken alanların elden çıkarılmasına yol açılmamalıdır. Bu bağlamda, ÖÇKB ilanı, bir tabiat alanının yapılaşmaya açılması fırsatı olarak değerlendirilmemelidir.

Ekoloji uzmanı, toprak bilimci Prof. Dr. Doğan Kantarcı; Salda Gölü'nün minerallerinin kamyonlarla taşınması sürecini bir raporla değerlendirmiştir. Raporunda; "Taşınan materyalin *huntit* olduğunu ve huntitin üstünde ayakkabı ile basılarak yüründüğünde zamanla ezilip, ufalanıp, çok ince toza dönüştüğünü; bu tozun *akciğerlere alınmasının da ciddi sağlık sorunlarına yol açacağı*"; Salda Gölü gibi ipliğimsi yosunların (Cyanobakterler vb) üstüne hidromagnezit çökmesi ve organomineral oluşumlarının dünyada 6 yerde olduğu ve devam ettiğini; Salda Gölü'nün bu yerlerin yedincisi olduğunu; bu kadar değerli bir tabiat harikası bir ekosistemin çevresi ile birlikte mutlak olarak korunması, kirletilmemesi, kıyılarına hiçbir tesis yapılmaması gerektiğini" belirtmiştir. Raporda ayrıca: "Arazide kazılan materyal, kamyonlar ile "taşınıp, inşaat yerine yığılmıştır. Bu materyalin yürüyüş yolu yapımında kum olarak kullanılacağı bildirilmiştir. Huntit bir organo-mineraldir. Kum değildir. Üstünde ayakkabı ile basılarak yüründüğünde zamanla ezilip, ufalanıp, çok ince toza dönüşür. Ama yol malzemesi olarak kullanılmıştır. Bu yoldan geçen ve geçecek olan araçların sürücüleri ve halk ince tozu akciğerlerine alınca ne olacağını da iyi düşünmek gerekir. Konu çok ciddi bir sağlık sorunu olduğu kadar, sağlık ile ilgili hukuki bir sorun olarak da ortadadır. Yola serilen huntit mineralinin oradan hemen kazınıp, kaldırılması gerekir. Kazılıp üstü açılan alanda da kepçe ve kamyon dolaşımı ile önemli miktarda huntit minerali tozu oluşmuştur. Bu tozun da çevredeki insanlara etkisi yetkililerce iyi değerlendirilmelidir." görüşlerine yer verilmektedir. Bu tür bir işlemle veya bölgenin bu şekilde turizme kazandırılması; başta bu bölge de çalışacak işçiler dahil olmak üzere, hem bölge halkı için, hem de bölgeyi ziyarete gelecek turistler için ciddi sağlık sorunları beklenmelidir.

Salda Gölüne yapılması planlanan yapılar, taşkın sahasına yapılmaktadır. Yani su seviyesinde bir yükselme olursa, bu bölge su altında kalacaktır (Doğan Kantarcı, <https://www.youtube.com/watch?v=dhwxCBqXfVU>).

Maden Tetkik Arama (MTA) raporlarına göre Salda civarında huntit ve hidromanyezit yatakları bulunmaktadır. Binaların dış cephe ısı yalıtımında kullanıldığı gibi kumaş sektöründe de oldukça sık yararlanılan huntit, 600 derece ısıya dayanıklı olup, yanmayan bir ihraç ürünü olarak tanımlanmaktadır. Huntit ve hidromanyezid, aynı zamanda şifalı iki mineral olup, bölgeyi sağlık turizmi için kullanılmasını mümkün kılmaktadır. ÖÇK alanı ilan edilen Salda Gölü'nde maden ocaklarının olduğu ve bunların plana işlenmediği, maden işletme ruhsatlarının söz konusu olduğu; ÇDP planlarının askı süreçlerinde belediye itirazları yoluyla gündeme gelmiştir.

Mahalli Çevre Kurulunca, gölün en çok insan ve araç yoğunluğunun yaşandığı Beyaz Adalar ve Halk Plajı bölgelerini kapsayacak şekilde alınan tedbirler uyarınca, ahşap bariyerlerle çevrilen hat ile kıyı arasında kalan alanda artık çukur açılmayacak; çamur banyosu yapılamayacak; Gölün tabanı ile sahilden killi çamur ve kum alınamayacak; alana yiyecek ve içecek sokulmasına, piknik yapılmasına ve göl havzasında ateş yakılmasına izin verilmeyecek; Göl içinde ve duş alanlarında şampuan, sabun gibi kozmetik ürünleri kullanılmayacak; şezlong ve buna benzer malzemeler bölgeye sokulamayacak ve çadır kurulamayacaktır. Yerel halkın Göl alanındaki kullanımının sınırlandırılması; "sürdürülebilirlik" ilkesinin "tek taraflı" olarak kullanılmasına neden olabilecektir. Çünkü yerel halkın sosyo-ekonomik devamlılığını süreç dışında bırakan sektörlere veya yatırımcılara yer verilmesi, yerel kaynakların yerinde kullanımını önleyerek, yerel gelirlerin azalmasına da yol açabilecektir.

Ülke kaynaklarına ilişkin kararların ulusal ölçekte tartışılmaması, kararların sonradan gözden geçirilmesine veya iptaline yol açabilmektedir. 6 Aralık 2016 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmış olan “Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” için Danıştay 6. Dairesi'nin "Sit alanlarının bütünlük arz eden alanlar olduğu, kıyılarda da bu bütünlüğün korunması gerektiği" gerekçesiyle hukuka aykırı yürütmeyi durdurması; mevzuatın bir sivil toplum kuruluşunun başvurusu ile yeniden revize edildiğine dair bir örnek olup, farklı ölçekteki koruma planlarının birbirine uyumlu olmasını sağlayıcı niteliktedir.

TMMOB Peyzaj Mimarları Odası; göl ve çevresinin yoğun kullanım nedeniyle baskı altında olduğunu belirterek; "Gölden suların çekilmeye başlaması nedeniyle içinde 7 tane küçük ada bulunduğu da gözlemlenmiştir. Son 20 yıldır gölün suyu 3-4 metre kadar çekilmiştir, halen de çekilme devam etmektedir." görüşündedir.

TMMOB, proje ve ilgili plan değişikliği hakkında dava açmış olup, yargı süreci devam etmektedir. TMMOB, Salda Gölü Raporu hazırlıklarını ayrıca sürdürmektedir. Bu kapsamda Mimarlar Odası Antalya Şubesi, Salda Gölü'ne Millet Bahçesi projesinin iptali için dava açmış olup, halen askıda olan imar planlarının askıdan inmesinden sonra bunun iptali istemiyle de yargıya başvurmayı planlamaktadır.

C. SONUÇLAR

Eğitim, sosyoekonomik olarak değerlendirilmekte olan bir alanın, yasa ile korunan alana dönüştürülmesinde yeterli koruma etkinliğini sağlayamaz. Bu alanlar civarında yaşayan halkın katılımı toplantıları da, sosyoekonomik czmler neremez. Bu nedenle, korunan alanların ilan edilmesi ve yönetimi sürecinde "bütünleşik planlama" zorunludur. Yerel halkın alan yönetimine dahil edilmesi (katılımcı yönetim planları), onların sosyoekonomik kullanım alternatiflerini değerlendirerek, cvre için korunması gereken alanın "gerçekten" korunduğu sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

lke kaynaklarının ortak kullanılması kararının, kamuyu temsil eden diğer özerk kuruluşların görüşleri doğrultusunda alınması; ortak akıl ile daha tarafsız ve ilkeli bir cvre korumasının sağlanması gerekmektedir. Korunan alanların birer rant aracına dntrlmesin önüne geçilmesi, "Yerel Yönetim Politikaları Kurulu"nun, cvre politikalarının dolayısıyla korunan alanlar ile ilgili politikaların belirlenmesinde etkili czmlere önderlik etmesi ve denetimin etkinliğini artırması gerekmektedir.

Jeoturizm, doğal ortamların deformasyonunu önlemek için değerli bir alternatif olarak kullanılabilir. Bu kapsamda kamp turizmi, botanik turizmi, dağcılık, dağ bisikleti, kaya tırmanışları, doğa fotoğrafçılığı, doğa yürüyüşü, foto-safari, yaban hayatı gözlemi, kuş gözlemciliği, hobi etkinlikleri, piknik vb., aktiviteler hazırlanarak jeosit alanlarının farklı özelliklerini ön plana çıkaracak şekilde tematik doğa yürüyüşleri ne çıkarılabilir.

Korunan Alanların, Turizmin Yeni Gzdesi olmasına yol açan "Tabiat Turizmi Master Planları" ve "Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planları" uygulamaya konulmakta, turizm cşitlerinin potansiyelini artırmak için, korunan alanlarda orman köşkleri, seyir terasları, ziyaretçi tanıtım merkezleri, tabiat eğitim merkezleri, günübirlik kullanım alanları, sosyal donatılar gibi alanların ihtiyaa ve kaynak değerine göre yatırım yapılmaktadır. Ancak Korunan alanların, doğal kaynakların korunması ve görsel zenginliğinin yanında ziyaretçilere ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirme imkanı da sunması, yatırım projelerinin yerel ekonomiyi ve biyoçeşitliliğin korunmasını gözeten niteliğinde eşiğin aşılmasına yol açabilmektedir.

Proje alanlarına dönüştürülecek korunan doğa bölgelerindeki endemik bitki türleri, biyoçeşitlilik ve yaban hayatının sürdürülebilir olduğunun; bilimsel verilere dayalı raporlarla teyit edilmesi zorunlu tutulmalıdır. "Biyolojik Cşitlilik Araştırma Projesi" sonuçlarına dayanılarak, "Cvre Düzeni Planları" ve Bölgenin "Yönetim Planı" altlık teşkil edecek bilimsel tespitlerin ortaya konulması, sürdürülebilir nitelikte bir yönetim planının oluşturulması gerekmektedir.

Kesin korunacak hassas alanlarda insan faaliyetleri sonucu bozulma veya tahrip olma riski yüksek olan, bitki örtüsü, topografya ve siluetin korunması gerekmektedir. Nitelikli doğal koruma alanlarında ise madencilik faaliyeti yapılamayacak, taş, toprak, kum alınamayacaktır. Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanlarında, doğal peyzaj ve siluet dikkate alınarak kum, çakıl, taş, maden gibi malzemeler alınabilecektir. Yapılan tüm uygulamalarda bir tabiat varlığını koruma

alanlarının niteliği, alandan uzaklığa bağlı olarak değişmektedir. Farklı doğal niteliklerin bulunduğu koruma bandı genişliklerinde, bir tek koruma alanı sınıflamasının getirilmesi mümkün değildir. Sürdürülebilir alan, kesin korunacak hassas alanın dışında kalan koruma bandı olarak dikkate alınmalıdır.

Yerel yönetimin yürüttüğü turizm faaliyetlerinin sınırlandırıldığı ve yerel anketlere dayalı turizm faaliyet türlerini uygulamaya koymak üzere Bakanlıkça projeler geliştirildiği; Yeşilova Halk Plajı ile Beyaz Adalar'daki inşai uygulamaların, Bakanlıkça ifade edilen sürdürülebilir niteliklerle örtüşmediği görülmektedir. Koruma amacıyla, Salda Gölü'nün Yeşilova Halk Plajı ile Beyaz Adalar kısmındaki denetimsiz turizm faaliyetlerinden korunması için yerel idarenin işlettiği tesisler kapatılmış ve halkın sahile erişimi engellenmiştir. Turizmin denetim altına alınması için Bakanlık projeleri yeterli görülmektedir. Proje kapsamı, yerel (STÖ) katılımcıların görüşü alınarak valilik eliyle yapılmakta, belediye paydaş olarak dikkate alınmamaktadır.

Salda Gölü'nün mutlak korunması gereken alanına giren iş makinaları, beyaz kumulları kazarak sahildeki başka bölgelere taşımakla, mevcut koruma mevzuatına uygun olmayan bir yapılaşmaya yol açmıştır. Salda Gölü, ÖÇKB olarak doğal halinde bırakılmalı, yapay tesislerin yer alacağı projelerin iptali için kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yürütülmelidir.

Salda Gölü'nün korunması için yapılmış veya yapılacak faaliyetler, aşağıdaki sorunların çözülmesine yönelik olmalıdır:

- Salda Gölü doğal kaynak değerleri yeterince korunmakta mıdır?
- Turizm ve rekreasyonel faaliyetler göl alanı üzerinde nasıl bir baskı oluşturmaktadır?
- Yerel yönetimlerin alanın korunması ve sürdürülebilirliği konusundaki önlemleri yeterli midir?
- Alanın “millet bahçesi” olması durumunda, ÖÇK Bölgesi ilan edilen göl alanı ekolojik bakımdan nasıl etkilenecektir?
- Ziyaretçi yoğunluğu göl alanı ve çevresinde nasıl bir etki oluşturmaktadır?

Salda Gölü'nün göl seviye değişimlerinin dikkatle izlenmesi, havza su yönetim planının oluşturulması ve mevcut göl su seviyesinin korunması sağlanmalıdır. Korunan bir alan olan Salda Gölü'nün aynı zamanda turizmin de içinde olması nedeniyle, yoğun bir yapılaşma/betonlaşma ve asfalt yollar oluşturma gibi uygulamalardan uzak duracak bir planlama ile yönetilmesi sağlanmalıdır. Havzanın ekolojik hassasiyetinin yanında ekonomik ve sosyal yönü düşünülmeli, göl çevresinde yaşayan yerel halkın göl çevresindeki tarım, hayvancılık ve turizm faaliyetlerine kontrollü ve denetimli bir şekilde izin verilmesi ve bunun da bir planlama dahilinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Salda Gölü kenarına “Millet Bahçesi” yapılırsa, projede yer alan rekreasyonel işletme ihalelerine yerel halkın katılımı sağlanmalı ve yerel halkın turizmin içinde olmasına önem verilmesi gerekmektedir. Böylece göl alanından yerel halkın ekonomik olarak faydalanması sağlanarak sürdürülebilir kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi mümkün olacaktır ("Salda Gölü özel çevre koruma bölgesinde turizm baskısı, koruma ve sürdürülebilirlik", Türk Coğrafya Dergisi 73 (2019) 79-89).

Salda Gölü turistik bir merkez değildir. Salda Gölü bitkilendirme ya da yapılaşma yapılacak bir yer değildir. Salda Gölü mutlak suretle korunması gereken bir yerdir (TMMOB Peyzaj Mimarları Odası).

Salda Gölü, kurak bir döneme girmiş olup, gerçekleştirilen ölçümlerde su seviyesinin 4 metre kadar düştüğü gözlenmiştir. Salda Gölüne yapılması planlanan yapılar, taşkın sahasına yapıldığından dolayı, su seviyesinde bir yükselme olduğunda, bu bölgenin su altında kalması kaçınılmazdır (Prof. Dr. Doğan Kantarcı).

Salda Gölü, su kuşları için konaklama ve yaşam alanı olup, yapılacak çevre etki değerlendirmelerinde flora ve fauna öncelikli kriter olarak dikkate alınmalıdır.

Yapay parklar, şehir içerisinde yapılmalı; Salda Gölü ise doğal müze olarak kalmalıdır (Doç. Dr. Erol Kesici).

Salda Gölü bölgesindeki maden yataklarının, ticari kullanımı ile doğal park olarak bırakılması arasındaki fayda-maliyet analizleri yapılmalı, uzun dönemli bir çerçeveden bakışla çevresel etkilerin değerlendirilmesini teminen, proje faaliyetinin geçmişteki, mevcut veya gelecekteki başka insan faaliyetleri ile birlikte çevrede yol açtığı değişiklikleri / kümülatif etkileri bir değerlendiren "Kümülatif Çevresel Etki Değerlendirmesi" (KÇED) yapılmalıdır.

Bölgesel turizme katkı sunacak kurumlarla gerçekleştirilecek bir fizibilite çalışmasıyla sürdürülebilir bir düzenleme yapılması halinde, kaç turistin bölgeye geleceğinin belirlenmesi, planlamaya katkı sunacaktır.